
IN DE PUT VAN DE BURGEMEESTER

door Eric van Gool en Cees Prinsen

Op woensdag 3 januari 1990 was het moment daar dat we in de burgemeestersput afdaalden, het onbekende tegemoet. Cees had op de Esbeekse tentoonstelling in november 1989 met burgemeester Ligtvoet afgesproken dat de put, die in de kruipruimte onder zijn huis aan het Vrijthof nog aanwezig was, eens duchtig op zijn authenticiteit onderzocht zou worden.

Zoals heemkundigen weten is het huis, Vrijthof 8, in 1920 gebouwd door de Z.E. Heren De Brouwer. Deze lieten het oude huisje slopen om ervoor in de plaats een statig herenhuis te bouwen in de stijl van de zog. Amsterdamse school. De put die voorheen op de binnenplaats stond, kwam zodoende onder het huis te liggen, waar hij nog gewoon als drinkwaterput (met pomp) benut werd, totdat het huis op het waterleidingnet werd aangesloten.

De kruipruimte onder de huiskamervloer is ca. 60 cm hoog en vanuit het souterrain te bereiken. We schoven de nieuwe betonnen deksel weg en keken in een zwart gat. Hoe diep? Met een looplamp bijlichtend lieten we een loodlijntje zakken dat na 3.50 m. het wateroppervlak bereikte. In de put stond 70 cm water, zodat de put in totaal 4.20 m diep bleek te zijn. Met een pomp zogen we het water naar boven, het riool in. Vooraf namen we echter nog twee monsters. Want hoe zou het staan met de bodemzuiverheid, zo dicht bij de vroegere looierij van Mallens in de Koestraat?

Aan één zijde van de put was in 1920 tot een diepte van 80 cm de betonnen fundering gegraven die de huiskamer muur steunt. Bovenaan was de put als een koepel dichtgemetseld; hierin was een konisch gat gekapt ten behoeve van een deksel. De put zelf bestond uit 55 gestapelde lagen baksteen, die a.h.w. steunden op een houten zeskante onderput, ook wel tonput genaamd. Met behulp van zes kwart-rond gekloofde eikehouten paaltjes met een lengte van 60 cm ontstond een zeshoek. Op de bovenkant van 2 paaltjes was nog een vierkante pen aanwezig. De paaltjes droegen immers zes cirkelvormige segmenten, waarboven dus de gestapelde stenen hun ronding begonnen. Aldus lag er een soort wiel op de loodrecht in de grond geslagen paaltjes. Onder het "wiel" waren aan de buitenkant tegen de zes paaltjes planken gespijkerd, althans de paaltjes zelf bevatten meerdere smeedijzeren spijkers. De planken, eveneens van eikehout, waren 25 cm breed en 2,5 cm dik.

De eerste keer pompten we 70 cm water weg, maar na enkele uren stond er weer ca. 50 cm water in, zodat de loodzware 6 watt's pomp weer naar beneden gelaten moest worden. We zullen de lezer de details besparen, maar laat het duidelijk zijn dat we na het omhooghijsen van zo'n 30 emmers grof zand aan het einde van onze krachten waren. Gelukkig nodigde mevrouw Ligtvoet ons geregeld uit op de koffie of een kop soep! Ook de kinderen Caroline en Menno kropen mee onder de vloer en bleken niet te flauw om een stevig handje toe te steken, bijv. om de looplamp te hanteren, zand te scheppen, de touwladder veilig te stellen e.d.

De vaag gekoesterde droom om echte archeologische vondsten te doen, bleef een droom, ook al hadden we zand en puin minutieus gezeefd. Na 40 cm lemig zand kwam er een laag van 10 cm (recent) puin, toen zaten we op de ongestoorde bodem, in de volksmond het "geel zand". Met een grondboor, geleend bij de Boerenbond, gingen we nog eens 80 cm dieper, maar het bleef geelwit zand!

Al met al zijn we van 9 uur 's-morgens tot 19.00 uur bezig geweest; een zware ervaring: touwladder af en op met emmers vol druipend modderzand. Aan het einde van onze navorsingen hebben we het zand weer teruggegooid, alles schoongeveegd en de deksel er weer op geplaatst. De oude put had voor ons geen geheimen meer.

KONKLUSIE: De zéér oud ogende put kan inderdaad oud zijn en zelfs uit de 17e eeuw stammen, toen het huis nog "D'n Hasewint" heette. Bekend is dat bekistingen met het wiel, als onderstuk voor een verder uit baksteen bestaande gestapelde put, al bij diverse middeleeuwse opgravingen te voorschijn zijn gekomen. Toch zou het ons niet verwonderen als de oude put bij de nieuwbouw in 1920 geschoond is, van nieuw zand voorzien en koepelvormig is opgemetseld om hem om hygiënische redenen met een deksel te kunnen afsluiten. Wie van de oude Bekenaren weet er meer van?

